

ТИПОВИ БУКОВИХ ШУМА СРБИЈЕ

СТАНИША БАНКОВИЋ
МИЛАН МЕДАРЕВИЋ
МИЛАН КНЕЖЕВИЋ
РАЈКО МИЛОШЕВИЋ

Извод: У раду је приказан преглед еколошких јединица (еколошких типова) и типшова букових шума у Србији. До сада су издвојене 73 еколошке јединице (еколошки типови) и 53 типа шума које синтаксономски припадају у 19 група еколошких јединица, у 9 ценоеколошких група које све припадају Комплексу мезофилних букових и буково-четинарских типова шума.

Кључне речи: букове шуме, еколошка јединица, еколошки тип.

1. УВОД

Буква је најзаступљенија врста дрвета у шумском фонду Србије (27.3% укупне површине). Постојеће стање букових шума може се оценити као незадовољавајуће са аспекта коришћења производног материјала, станишта и задовољења различитих функција.

Неповољно постојеће стање букових шума, како истиче већи број аутора, (Стојановић Милан 1987., Стојановић, Крстић 1996./97. и др.), у основи карактерише: недовољна очуваност, велико учешће зрелих састојина са заосталим или потпуно изосталим процесом подмлађивања, незадовољавајућим квалитетом, а често и здравствено стање, негованост састојина, недовољна искоришћеност станишног потенцијала и др. Имајући у виду учешће букве у шумском фонду Србије, као и увек актуелне потребе за квалитетним буковим дрветом с једне и многоструке позитивне еколошке ефекте букових шума с друге стране, приоритетан задатак шумарске науке и струке, као и друштвене заједнице у целини, је рад на унапређењу постојећег стања букових шума.

У оквиру комплекса мезофилних букових и буково - четинарских типова шума (Јовић, Н., и сарад. 1996) издиференцирано је девет ценоеколошких група типова шума у оквиру којих већи број група еколошких јединица и еколошких јединица.

Никакве мере за унапређење постојећег стања карактера "шаблона" не могу бити адекватне, с обзиром на велику ценоеколошку и типолошку различитост букових шума. При томе се мора имати у виду и регионални карактер.

Др Станиша Банковић, ред. проф.; др Милан Медаревић, ред. проф.; др Милан Кнежевић, ред. проф.; мр Рајко Милошевић, асистент, Шумарски факултет Универзитета у Београду.

Да би се остварили наведени задаци и увећале користи од букових шума, потребно је детаљно проучити, дефинисати и класификовати све различитости букових шума (типолошко проучавање и класификовање букових шума).

У раду је дат преглед еколошких јединица (еколошких типова); - до сада дефинисане 73 које су после производног диференцирања и сврсисходног обједињавања дефинисане у типове шума - и типова букових шума букових шума Србије (до сада дефинисана 53) истражених и дефинисаних на локалитетима обухваћеним досадашњим типолошким проучавањима.

2. МАТЕРИЈАЛ И МЕТОДА

Основу за овај рад су чинили Кодни приручник за информациони систем о шумарству Србије (Банковић, С., Медаревић, М., 2003.), Типологија шума (Јовић, Н., et al, 1996) и резултати најновијих истраживања на подручју Ђердапа, Копаоника и Великог Јастребца која су у току.

3. РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

3.1 Еколошке јединице (еколошки типови)

Типична брдска шума букве (*Fagetum moesiace submontanum typicum*) на средње дубоким до дубоким смеђим земљиштима и на делувијуму

Брдска шума букве са црним јасеном (*Fagetum moesiace submontanum ornetosum*) на средње дубоким киселим смеђим земљиштима и на алевролитичним глињима

Брдска шума букве са длакавим шашем (*Fagetum moesiace submontanum caricetosum pilosae*) на скелетном киселом смеђем земљишту

Брдска шума букве са племенитим лишћарима (*Fagetum moesiace submontanum ceretosum*) на дубоким еутричним смеђим земљиштима

Типична брдска шума букве (*Fagetum moesiace submontanum typicum*) на дубоким киселим смеђим земљиштима

Тип брдске шуме букве (*Fagetum moesiace submontanum typicum*) на киселом смеђем до лесивираном киселом смеђем земљишту

Тип брдске шуме букве са јаворима (*Fagetum moesiace submontanum aceretosum*) на делувијуму

Шума букве и китњака са маховинама (*Musco-Quercus Fagetum*) на еродираном, скелетном, јако киселом земљишту

Шума букве и китњака (*Quercus-Fagetum typicum*) на скелетном киселом смеђем земљишту

Шума букве и китњака са длакавим шашем (*Quercus - Fagetum caricetosum pilosae*) на киселом смеђем земљишту

Шума букве и китњака са лазаркињом (*Quercus - Fagetum asperulosum*) на средње дубоком киселом смеђем земљишту

Шума букве и китњака са оштрицом (*Quercus-Fagetum caricetosum digitatae*) на мул до мул-модер ранкеру на алевролитима

Шума букве и китњака (*Quercus-Fagetum typicum*) на средње дубоким еутричним и дистричним смеђим земљиштима

Шума букве и китњака (*Quercus-Fagetum xerophyllum*) на гајњачама и лесивираним гајњачама

Шума букве и китњака (*Quercus-Fagetum typicum*) на киселом смеђем и лесивираним киселом смеђем земљишту

Тип шуме букве и китњака са шумском оштриком (*Quercus-Fagetum caricetosum silvaticae*) на бескарбонатном делувијуму

Шума букве и китњака (*Quercus-Fagetum calcicolum*) на смеђим до лесивираним смеђим земљиштима на лапоровитим кречњацима и кречњацима

Тип шуме букве и китњака (*Quercus - Fagetum serpentinum*) на смеђем и лесивираним смеђем земљишту на серпентиниту

Тип шуме планинске букве (*Fagetum moesiacaе montanum typicum*) на киселим смеђим земљиштима

Тип шуме планинске букве са вијуком (*Fagetum moesiacaе montanum drymetosum*) на скелетним киселим смеђим земљиштима

Тип шуме букве већих надморских висина (*Fagetum moesiacaе montanum acerotosum heldreichii*) на хумусним киселим смеђим земљиштима

Планинска шума букве са длакавим шашем (*Fagetum moesiacaе montanum caricetosum pilosae*) на скелетном киселом смеђем земљишту

Планинска шума букве са зечјом лободом (*Fagetum moesiacaе montanum hieracietosum*) на скелетном хумусно- силикантом земљишту

Планинска шума букве (*Fagetum moesiacaе montanum typicum*) на дистричним и еутричним смеђим земљиштима

Планинска шума букве (*Fagetum moesiacaе montanum nudum*) на делувијуму

Типична планинска шума букве (*Fagetum moesiacaе montanum typicum*) на врло дубоком киселом смеђем земљишту и на делувијуму

Планинска шума букве (*Fagetum moesiacaе montanum drymetosum*) на средње дубоком (понекад скелетном) киселом смеђем земљишту

Шума букве са примесама храстова (*Fagetum moesiacaе montanum xerophyllum*) на еутричним смеђим земљиштима

Типична планинска шума букве (*Fagetum moesiacaе montanum typicum*) на дубоким и врло дубоким киселим смеђим земљиштима на силикатним стенама

Планинска шума букве у увалама (*Fagetum moesiacaе montanum dentarietum-glandulosae*) на делувијуму

Планинска шума букве (*Fagetum moesiacaе montanum dentarietosum bulbiferae*) на дубоким и врло дубоким смеђим земљиштима на кречњаку

Планинска шума букве са вијуком (*Fagetum moesiacaе montanum drymetosum*) на плитком и скелетном смеђем земљишту на кречњаку

Планинска шума букве са смрдљевком (*Fagetum moesiacaе montanum geranietosum*) на скелетној црници на кречњаку

Шума букве са грабом (*Fagetum moesiacaе montanum carpinetosum betuli*) на ранкерима (хумусно силикатним земљиштима)

Шума букве и граба (*Fagetum moesiacaе montanum carpinetosum betuli*) на скелетном хумусно - силикатном земљишту (мул-модер ранкер)

Шума букве и граба са племенитим лишћарима (*Fagetum moesiacaе montanum carpinetosum betuli*) на посмеђеним хумусно-силикатном земљишту

Шума букве и граба са племенитим лишћарима (*Fagetum moesiacaе montanum carpentosum betuli*) на скелетном киселом смеђем земљишту

Шума букве и граба са племенитим лишћарима (*Fagetum moesiacaе montanum carpentosum betuli*) на киселом смеђем земљишту

Шума букве и граба са племенитим лишћарима (*Fagetum moesiacaе montanum carpentosum betuli*) на скелетном мул-ранкеру на алевролитима

Шума букве и граба (*Fagetum moesiacaе montanum carpentosum betuli*) на еродираном, плитком, скелетном еутричном смеђем земљишту

Шума јавора и белог јасена (*Aceri-Fraxinetum excelsioris*) на дубоким смеђим земљиштима

Шуме букве, црнога граба и јавора са камеником (*Aceri-Ostryo-Fagetum sexifragetosum*) на сирозему, органогеној, прелазној и органоминералној рендзини на кречњаку

Шуме букве, црног граба и јавора са модриком (*Aceri-Ostryo-Fagetum seslerietosum variaе*) на плитком, јако скелетном смеђем земљишту на кречњаку

Типична шума букве, црног граба и јавора (*Aceri-Ostryo-Fagetum typicum*) на средње дубоким умерено скелетним смеђим земљиштима на кречњаку

Шума букве и мечје леске (*Colurno-Fagetum*) на црницама и смеђим земљиштима на кречњаку

Реликтна шума букве, смрдоклена и мечје леске (*Fago – intermedio – colurnetum*) на органогеним до органоминералним црницама на кречњаку

Тип шуме букве и јеле (*Abieti-Fagetum moesiacaе typicum*) на дубоким до врло дубоким киселим смеђим земљиштима

Тип шуме букве и јеле (*Abieti-Fagetum moesiacaе typicum*) на средње дубоким киселим смеђим земљиштима

Тип шуме букве и јеле са вијуком (*Abieti-Fagetum moesiacaе drymetosum*) на скелетним киселим смеђим земљиштима

Тип шуме букве и јеле (*Abieti-Fagetum altimontanum*) на хумусним киселим смеђим земљиштима

Тип шуме букве и јеле (*Abieti-Fagetum moesiacaе typicum*) на врло дубоким киселим смеђим земљиштима, лесиве - псеудоглеју и делуввијуму

Тип влажније шуме букве и јеле са тролистом (*Abieti-Fagetum moesiacaе epimedietosum*) на дубоким киселим смеђим земљиштима на шкриљцима и контактено-метоморфним стенама

Тип шуме букве и јеле са вијуком (*Abieti-Fagetum moesiacaе drymetosum*) на хумусно-силикатним и плитким до средње дубоким (понекад скелетним) киселим смеђим земљиштима на шкриљцима и контактено-метоморфним стенама

Тип сувље шуме букве и јеле са тролистом (*Abieti-Fagetum moesiacaе epimedietosum*) на средње дубоким еутричним и дистричним смеђим земљиштима

Шума букве и јеле (*Abieti-Fagetum serpentanicum xerophyllum*) на каменитим и скелетним мул-ранкерима на серпентиниту

Гребенска шума букве и јеле са јаребиком (*Abieti-Fagetum serpentanicum sorbetosum*) на неразвијеним скелетним мул-ранкерима на серпентиниту

Падинска шума букве и јеле са јаребиком (*Abieti-Fagetum serpentinum sorbetosum*) на дубљим, у доњем делу скелетним и типичним мул-ранкерима на серпентиниту

Типична шума букве и јеле (*Abieti-Fagetum serpentinum typicum*) на мул-ранкерима (у доњем делу скелетним), типичним и посмеђеним и на скелетним смеђим земљиштима на серпентиниту

Долинска шума букве и јеле са оштриком (*Abieti-Fagetum serpentinum caricetosum silvaticae*) на дубоким смеђим до лесивираним смеђим земљиштима на серпентиниту и на серпентинском делувијуму

Шума букве, јеле и смрче (*Piceo-Abieti-Fagetum moesicae pauperum*) на модер-ранкеру

Шума букве, јеле и смрче (*Piceo-Abieti-Fagetum asperulosum*) на хумусном киселом смеђем земљишту

Шума букве, јеле и смрче (*Piceto-Abieti-Fagetum moesicae typicum*) на смеђем оподзољеном киселом смеђем земљишту

Шуме букве и планиског јавора (*Aceri heldreichii-Fagetum*) на хумусном киселом смеђем земљишту

Субалпијска шума букве већих надморских висина (*Fagetum moesicae subalpinum inferiorum*) на хумусно- силикатном земљишту

Субалпијска шума букве мањих надморских висина (*Fagetum moesicae subalpinum superiorum*) на посмеђеним хумусно- силикатном земљишту

Ацидофилна брдска шума букве са бекицом (*Fagetum moesicae submontanum luzuletosum*) на скелетном јако киселом смеђем земљишту

Ацидофилна брдска шума букве са бекицом (*Fagetum moesicae submontanum luzuletosum*) на скелетним дистричним смеђим земљиштима

Ацидофилна планинска шума букве са бекицом (*Luzulo-Fagetum moesicae montanum*) на скелетном, јако киселом смеђем земљишту

Ацидофилна планинска шума букве са бекицом (*Luzulo-Fagetum moesicae montanum*) на оподзољеном киселом смеђем земљишту

Ацидофилна планинска шума букве са бекицом (*Luzulo-Fagetum moesicae montanum*) на киселом смеђем земљишту

Тип ацидофилне планинске шуме букве са бекицом (*Luzulo-Fagetum moesicae montanum*) на јако киселом смеђем земљишту

Тип ацидофилне планинске шуме букве са боровницом (*Vaccinio-Fagetum moesicae montanum*) на екстремно киселим смеђим земљиштима

Ацидофилна шума букве са маховинама (*Musco-Fagetum panonicum*) на скелетном, екстремно киселом смеђем земљишту на пешчару

Тип ацидофилне буково-јелове шуме са бекицом (*Abieti-Fagetum moesicae luzuletosum*) на скелетним киселим и оподзољеним киселим смеђим земљиштима на кварцитима, филитима и серицитским шкриљцима

3.2 Типови букових шума

Тип шуме букве и китњака (*Quercu-Fagetum typicum*) на гајњачи до лесивираној гајњачи и еутричним смеђим до лесивираним еутричним смеђим земљиштима

Тип шуме букве и китњака (*Quercu-Fagetum typicum*) на киселом смеђем и лесивираним киселом смеђем земљишту

Тип шуме букве и китњака (*Quercus-Fagetum caricetosum silvaticae*) на бескарбонатном делувијуму

Тип шуме букве и китњака (*Quercus-Fagetum*) на дубоким, умерено скелетним, дистричним, еутричним смеђим земљиштима и делувијуму

Тип шуме букве са црним јасеном (*Fagetum moesiacaе submontanum ornatosum*) на киселим смеђим земљиштима

Тип шуме брдске букве са племенитим лишћарима (*Fagetum moesiacaе submontanum aceretosuma*) на дубоким еутричним смеђим земљиштима

Тип шуме брдске букве са вијуком (*Fagetum moesiacaе submontanum drymetosum*) на плитком и скелетном смеђем земљишту на кречњаку

Тип шуме брдске букве (*Fagetum moesiacaе submontanum typicum*) на киселом смеђем до лесивираном киселом смеђем земљишту

Тип шуме брдске букве са јаворима (*Fagetum moesiacaе submontanum aceretosum*) на делувијуму

Тип шуме брдске букве (*Fagetum moesiacaе submontanum - dentarietosum bulbiferae*) на дубоким и врло дубоким смеђим земљиштима на кречњаку

Тип шуме брдске букве са вијуком (*Fagetum moesiacaе submontanum drymetosum*) на плитком и скелетном смеђем земљишту

Тип шуме брдске букве (*Fagetum moesiacaе submontanum typicum*) на дубоком смеђем земљишту на серпентиниту

Тип шуме планинске букве (*Fagetum moesiacaе montanum typicum*) на дубоким дистричним (понекад еутричним) смеђим земљиштима

Тип шуме планинске букве (*Fagetum moesiacaе montanum typicum*) на делувијуму

Тип шуме планинске букве са грабом (*Fagetum moesiacaе montanum carpinetosum betuli*) на ранкерима (хумусно-силикатним земљиштима)

Тип шуме планинске букве на главицама и гребенима (*Fagetum moesiacaе montanum typicum*) на дистричним ранкерима (орографски условљена)

Тип шуме планинске букве са слабо развијеним зелястим покривачем (*Fagetum moesiacaе montanum nudum*) на средње дубоким и дубоким скелетним киселим смеђим земљиштима

Тип шуме планинске букве већих надморских висина (*Fagetum moesiacaе altimontanum*) на дистричним ранкерима (надморском висином условљени)

Тип шуме планинске букве (*Fagetum moesiacaе montanum aceretosum heldreichii*) на хумусном киселом смеђем земљишту

Тип шуме планинске букве са вијуком (*Fagetum moesiacaе montanum drymetosum*) на плитком и скелетном смеђем земљишту

Тип шуме планинске букве са вијуком (*Fagetum moesiacaе montanum drymetosum*) на плитком и скелетном смеђем земљишту на кречњаку

Тип шуме планинске букве (*Fagetum moesiacaе montanum - dentarietosum bulbiferae*) на дубоким и врло дубоким смеђим земљиштима на кречњаку

Тип шуме планинске букве (*Fagetum moesiacaе montanum*) на различитим земљиштима на серпентинитима

Тип шуме планинске букве са липама (*Fagetum moesiacaе montanum tilietosum*) на дистричним и еутричним смеђим земљиштима

Тип шуме планинске букве са племенитим лишћарима (*Fagetum moesiacaе montanum aceretosum*) на делувијуму

Тип шуме планинске букве са племенитим лишћарима (*Fagetum moesiacaе montanum aceretosum*) на дубоким киселим смеђим земљиштима

Тип шуме планинске букве већих надморских висина са племенитим лишћарима (*Fagetum moesiacaе altimontanum aceretosum*) на дистричним ранкерима (надморском висином условљеним)

Тип шуме букве и граба са племенитим лишћарима (*Fagetum moesiacaе carpinetosum betuli*) на киселим смеђим земљиштима

Тип шуме планинске букве са фаџесима зељастих биљака (*Fagetum moesiacaе montanum herbosum*) на претежно скелетним киселим смеђим земљиштима

Тип шуме букве и граба (*Fagetum moesiacaе montanum carpinetosum betuli*) на хумусно-силикатним земљиштима (ранкерима)

Тип шуме букве и граба (*Fagetum moesiacaе montanum carpinetosum betuli*) на еродираном, плитком, скелетном еутричном смеђем земљишту

Тип ацидофилне шуме букве са бекицом (*Luzulo-Fagetum moesiacaе montanum*) на киселим смеђим земљиштима

Тип ацидофилне шуме букве са маховинама (*Musco-Fagetum*) на јако киселим смеђим земљиштима

Тип ацидофилне шуме букве са боровницом (*Veccinio - Fagetum moesiacaе montanum*) на екстремно киселим смеђим земљиштима

Тип планинске шуме букве са фаџесима зељастих биљака (*Fagetum moesiacum montanum*) на претежно скелетним киселим смеђим земљиштима

Тип шуме букве у увалама (*Fagetum moesiacaе montanum dentarietosum glandulosae*) на делувијуму

Тип шуме субалпијске букве (*Fagetum moesiacaе subalpinum typicum*) на црницама (рендзинама) и варијантама хумусно-силикатних и кисело смеђих земљишта

Тип шуме јеле и букве (*Abieti-Fagetum typicum*) на дубоким до врло дубоким киселим смеђим земљиштима на гранодиоритима и кварциоритима

Тип шуме јеле и букве (*Abieti-Fagetum typicum*) на средње дубоким киселим смеђим земљиштима на гранодиоритима и кварциоритима

Тип шуме јеле и букве са вијуком (*Abieti-Fagetum drymetosum*) на скелетним киселим смеђим земљиштима на гранодиоритима и кварциоритима

Тип шуме јеле и букве (*Abieti-Fagetum typicum*) на делувијуму (у потоцима)

Тип шуме јеле и букве (*Abieti-Fagetum pauperum*) на дубоким до врло дубоким киселим смеђим земљиштима на шкриљцима и метаморфним стенама

Тип шуме јеле и букве са вијуком (*Abieti-Fagetum drymetosum*) на хумусно силикатном и плитком киселом смеђем земљишту на шкриљцима и метаморфним стенама

Тип шуме јеле и букве (*Abieti-Fagetum pauperum*) на средње дубоким еутричним и дистричним смеђим земљиштима

Тип шуме јеле и букве (*Abieti-Fagetum luzuletosum*) на екстремно киселим и оподзољеним кисело смеђим земљиштима на кварцитима

Тип шуме јеле и букве (*Abieti-Fagetum serpentanicum caricetosum silvaticae*) на дубоким смеђим до лесивирано смеђим земљиштима на серпентинитима

Тип шуме јеле и букве (*Abieti-Fagetum serpentanicum typicum*) на типично посмеђеним и на скелетним смеђим земљиштима на серпентинитима

Тип шуме јеле и букве (*Abieti-Fagetum quercetosum daleschamphi*) на скелетно смеђим земљиштима на серпентинитима

Тип шуме смрче, јеле и букве (*Piceo-Abieti-Fagetum serpentanicum*) на средње дубоким смеђим земљиштима на серпентиниту

Тип шуме смрче, јеле и букве (*Piceo-Abieti-Fagetum typicum*) на дубоким до средње дубоким смеђим земљиштима на кречњаку

Тип шуме смрче, јеле и букве (*Piceo-Abieti-Fagetum drymetosum*) на плитком и скелетном смеђем земљишту на кречњаку

Тип шуме смрче, јеле и букве (*Piceo-Abieti-Fagetum*) на скелетно-кршевитом земљишту на кречњаку

4. ЗАКЉУЧАК

Досадашња типолошка проучавања и дефинисани типови шума у комплексу букових и буково - четинарских типова шума показују велику разноликост у ценоколишким, производним и структурним карактеристикама. При томе треба истаћи и регионални карактер типова букових шума. Исто тако типови букових шума (дефинисани у досадашњим типолошким проучавањима) пружају потпун информациони основ и јасну слику о сваком делу шуме (који припада одређеном типу) што омогућује прописивање адекватних узгојних и газдинских мера што представља услов унапређења постојећег стања букових шума. С тога, типолошка проучавања у комплексу букових и буково - четинарских типова шума морају бити заокружена да би се утврдио реалан ценоколошки и типолошки координантни систем у овом комплексу.

ЛИТЕРАТУРА

- Банковић С., Медаревић М., (2003.): Кодни приручник за информациони систем о шумама Србије, Шумарски факултет Универзитета у Београду, Београд.
- Јовић Н., Томић З., Јовић Д. (1996.): Типологија шума, уџбеник, Шумарски факултет Универзитета у Београду, Београд.

- Јовановић Б., (1981): Еколошке и вегетацијске специфичности Србије, манускр, Београд
- Јовановић Б., Јовић Н., (1981): Основне шумско-еколошко-производне целине у Србији и комплекси типова шума Србије, манускр, Београд.
- Мишић В., Поповић М. (1954): Букове и смрчеве шуме Копаоника - претходно саопшт. је Архив биол. наука 6 (1-2), Београд.
- Медаревић М., et all, (2002): Шуме Ђердапа, Шумарски факултет Универзитета у Београду, Београд
- Стојановић Љ., Милан Ш. (1987.): Резултати истраживања најповољнијих метода прореде букових шума преко научно производних огледа на подручју шумских секција Бољевац и Бор у 1986 год., Студија, Шумарски факултет Универзитета у Београду, Београд.
- Стојановић Љ., Крстић М. (1996./97.): Природно обнављање подизањем и нега чистих букових шума, Гласник Шумарског факултета 78-79, Шумарски факултет Универзитета у Београду, Београд.
- Томић З. (1992.): Шумске фитоценозе Србије, Уџбеник, Шумарски факултет Универзитета у Београду, Београд.

ПОЗИВ НА САРАДЊУ

СУИЗДАВАЧКИ УЛОГ..... 5.000,00 дин

СПОНЗОРСКИ УЛОГ..... 1.000,00 дин

ЦЕНА ПРОСТОРА за оглашавање у једном броју

ПОСЛЕДЊА СТРАНА 3.000,00 дин

ПРЕТПОСЛЕДЊА СТРАНА 1.500,00 дин

УНУТРАШЊА СТРАНА 800,00 дин

1/2 ПРЕТПОСЛЕДЊЕ СТРАНЕ 800,00 дин

1/2 УНУТРАШЊЕ СТРАНЕ 500,00 дин

РЕДАКЦИЈА ЧАСОПИСА "ШУМАРСТВО"